

(החשך מעמוד 21)

מסע ארוך, ועברה דרך פתח-תיקוה, כפר-סבא, טול-כרם, שכם, ג'נין ועפולה. נסיעה לחו"ל היתה, למעשה, בלתי אפשרית מפאת המחיר העצום.

עזר וייצמן נולד עשיר. אביו, אגרונום ויום אמיד, היה אחיו של גדול היהודים באותה עת — חיים וייצמן, הפרופסור האגדתי, הכימאי בעל השם העולמי, האיש שהשיג את הצהרת-בלוי פור, וידיים של גדולי העולם, נשיא ההסתדרות הציונית.

כל בני משפחת וייצמן הענפה היו אנשים פיקחים. בעלי חושי-חומר, שאהבו לאכול, לשתות ולהתלוצץ. יחיאל וייצמן היה ידוע כאיש פיקח, שידע איך לטפל בכני-אדם. אחד מידידי המישפחה, דויד הכהן, מדבר על „הפיקחות היהודית הווייצמנית הטיפוסית של חיליק”. הוא גם נזכר כי חיליק וייצמן היה האדם הראשון בארץ-ישראל שהיה לו מקרר תשמלי.

יחיאל הסריט את ילדיו, דבר שהיה גם הוא בגדר מותרות שלא נשמע כדוגמתם, בכמה מן הסרטים האלה, שנשמרו, נראה עזר הקטן כשהוא עונב עניבה — מראה שהיה, בימים ההם, מדהים.

משה דיין, אישי-השנה של תשי"ז ותשכ"ז, המבוגר מעזר בתשע שנים, נולד בדגניה וגדל בנהלל, כפר שהיה אז שקוע בעוני מוחלט. לגבי נער בנהלל, הנסיעה מנהלל לחיפה הקרובה, באוטובוס העתיק והמתפרק של המושב, בחברת בעלי-חיים וארגוני-תוצרת, היתה הרפתקה גדולה.

אריאל שרון, אישי-השנה תשל"ג, הצעיר מעזר בארבע שנים, גדל בכפר-מלל, והלך כל יום כמה קילומטרים ברגל, כדי לחסוך חלק מדימי-הנסיעה באוטובוסים לבית-הספר בתל-אביב.

יצחק רבין, אישי-השנה תשל"ה, המבוגר מעזר בשני תיים, גדל בתל-אביב, במישפחה בעלת אמצעים מוגבלים מאד.

אף אחד מכל אלה לא ידע שום שמה מיד בד העברית. איש מהם לא בא אייפעם במוע אמיתי עם ערבים, מילכד בפגישות מוקדמות בשדה או ברחוב. איש מהם לא היה אי פעם מחוץ לארץ-ישראל, אז פינה נידחת של האימפריה הבריטית, לפני שהתבגר.

נסיעות לדמשק

עזר היה מזל. לפעמים לקח אותו אביו, בשבתות, במכונית המישפחתית, לאכול ארוחת-צהריים בבייר רות, ואף בדמשק. לעיתים קרובות יותר היו נוסעים לבקר ידידים ערביים עשירים בעכו ובכפרי הגליל, שם היו לאביו עסקים.

עזר הכיר וחייב ערבים מידדות. חיבתו דברבים ערביים מצאה זה ביטוי ברור בפרקי הילדות של ספרו האוטוביוגרפי, שנכתב כי שעה שעזר היה נץ שבניצנים.

ייתכן כי בשנים מוקדמות אלה נזרע הזרע שנבט, כעבור שנים רבות, כאשר הזמן הפך בשל לכך. השפעה מוקדמת אחרת באה מצד הדוד, חיים. הנשיא הציוני בא לעיתים קרובות לבקר אצל אמו, שחיה עם בנה יחיאל עד למותה, בגיל 89. נראה שהיתה גברת זקנה מרשימה מאד. היו לה 15 ילדים, שלושה מהם נפטרו בעודם תינוקות, ושעשרה מהם הגשימו את חלומה של האם היהודיה: לכולם היו תארים אקדמיים.

כאשר בא הדוד חיים לבקר בבית המישפחה, ברחוב מלצ"ט 4 בהדרה-הכרמל, בשכונה האריסטוקרטית של חיפה דאז, הביא עימו משב של אוויר צח מהעולם הגדול, ממקומות כמו לונדון, פאריס, ניו-יורק. הוא גם הביא עימו את האגדות של חייו הפוליטיים, את פגישתו במידבר

הבגישו ההיסטורית של חיים וייצמן עם האמיר פייצל ליד עקבה (1918)

כשהוריו נמצאו בבריטניה, פרצו קרבות („המאורעות“) בארץ-ישראל. „צריכים לסגור את החלון. יורים!“ אמר עזר בן ה-5 לדודתו, ששמרה עליו. בגן-הילדים כתב שיר: „יהודה המכבי / יהודה גיבור / הכריח את אויביו / לסגת אחור / טהרה-לה-לה...“ כיום מכחיש עזר בתוקף שכתב את ה„טהרה-לה-לה“.

כשסיים את בית-הספר ב-1942, היתה מילחמת-העולם השנייה בעיצומה. העולם העריך את טייסי-הקרב של חיל-האוויר המלכותי („מעולם לא חבו כה רבים כה הרבה לכה מעטים!“) וייצמן חלם להיות אחד מהם.

קורס קצר באתר המפורסם של ההגנה, גזערה, שיכנע אותו שלא נולד ללכת ברגל ולוחל בין הקוצים כחייל רגלי, למרות רגליו הארוכות. פעם, בעת אימוני השדה, ראה ארבעה ספיטפיירס בריטיים ממריאים בשדה התעופה של רמת-דוד, שעליו פיקד כעבור שנים. „וייצמן, מה אתה עושה למטה אם אתה יכול להיות למעלה?“ שאל את עצמו. „מי רוצה לרוץ כשאפשר לטוס?“

הוא יכול היה להרשות לעצמו קורסי-סרטי — שוב מותרות שלא נשמע כדוגמתם בימים ההם — והתנדב לחיל-האוויר הבריטי. בגאוה רבה הודיע לדוד חיים שהתגייס לחיל-האוויר המלכותי, כדי „להמשיך בדרכו של בן-הדוד מיכאל“ — בנויחידו של המנהיג, טייס בחיל-האוויר שנהרג בפברואר 1942.

אולם בסופו של דבר עשה עזר מה שעשו אלפים רבים אחרים של מתנדבים יהודים מארץ-ישראל: הוא נהג לשאית במידבר ה- מערבי של מצריים.

לבסוף כימעט איחר את הרכבת — או את המטוס. הוא נתקבל לקורסי-ס, שנערך דווקא ברודזיה. שם נשברה ידו — אחת התאונות הרבות שרדפו אותו במשך כל חייו — והוא נאלץ להמתין לקורס הבא.

את רודזיה לא אהב. בספרו רשם את התרשמותו, שהיתה בלתי-רגילה לגבי בחור ישראלי — כאז כן היום. „היתה אצלי התקוממות טבעית נגד חוקי האפליה ברור דויה. ציבור שלם, מדוכא, נטול-זכויות שהלבנים מתייחסים אליו כאילו הוא מצורע ומאוס ואסור לבוא בקהלם.“

כאשר סיים את אימוניו, וסמלתיים עזר וייצמן יכול היה לטוס נגד האויב, התקרבה המילחמה כבר לסיומה. הוא הועבר להודו כדי להשתתף במערכה לשיחרור

עם האמיר פייצל, מצביא הצבא האשמי במרד הגדול נגד התורכים במלחמת-העולם הראשונה, וידו של לורנס איש-ערב.

וייצמן, המנהיג המתון, האמין בהשגת השלום עם הערבים וחסם על שיתוף-פעולה יהודי-ערבי נרחב למען שיקום המרחב כולו.

עזר הקטן ספג את כל ההשפעות האלה ואחרות. כשהיה בן 8, לקח אותו אביו לטיול באירופה, וביכללה בריטניה — דבר שבמותרות מופלגות לצבר בראשית שנות ה-30. בבית נשמעה השפה האנגלית, לצד העיברית והאידיש, בייחוד כאשר שהה בו אחד הידידים הבריטיים הרבים. אורה כזה, שדובר עם עזר הקטן אנגלית, היה קצין תימהוני בשם צ'ארלס אורד וינגייט.

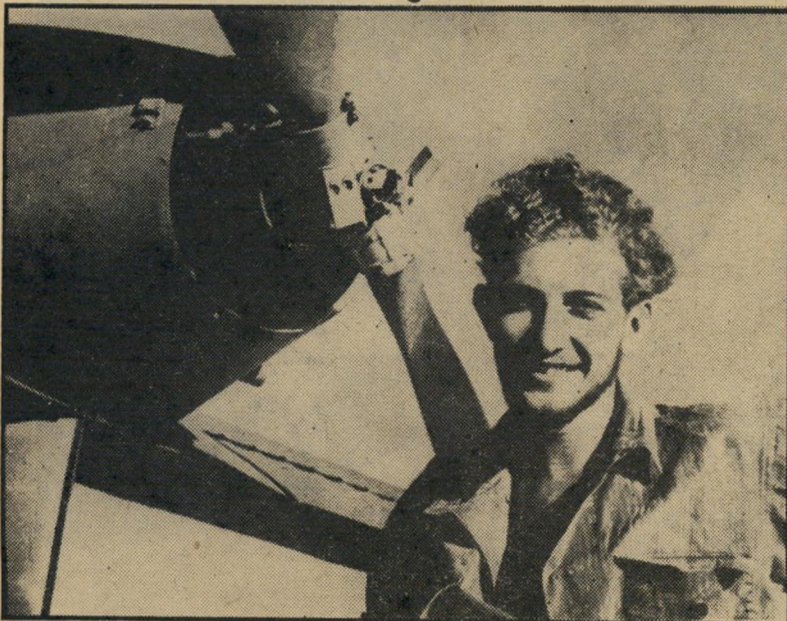
חיפה היתה העיר המעורבת האמיתית היחידה בפלש-תינה (א"י). שום חומת-זכויות בלתי-גראית לא הפרידה שם בין יהודים וערבים, כמו בירושלים, או בין תל-אביב ויפו. בחיפה התערבו החיים. כדי להגיע מהדרה-הכרמל היהודית אל העסקים היהודיים שליד הנמל, היה צורך לעבור ברחובות ובכירות ערביים הומים מאדם, מלאים קולות וריחות, ששום ילד יהודי שחי אז בחיפה לא ישכחם לעולם.

זיכרונות-ילדות אלה שקועים בתודעתו של עזר וייצמן. הם מהווים קרקע פורייה לצמיח חת רעיונות הרשים וזהכנת דברים מחדש.

עיניים גנביות, מרצדות

עזר למד בבית-הספר הריאלי, הגימנסיה התיפאית המפורסמת, שהתגאתה ברוחה הפרוסית („הצנע לכת“).

נראה כי היה תלמיד בלתי-מצטיין. מורה אחד נזכר שהוא שאל אותו פעם בייאוש: „וייצמן, מה יהיה הסוף?“ ושהתלמיד השובב השיב: „המורה, יהיה טוב.“ מוסף המורה: „היו לו עיניים גנביות, מרצדות. מועלים לא הצטיין בהריצות.“ הוא היה מעוניין יותר במילחמות ובלחימה. ב-1929,

עזר ליד מטוס „מסרשמיט“ במילחמת-העצמאות

עזר (משמאל) עם אביו, אמו ואחותו יעל (1934)